

OVER DE VOORUITZICHTEN VAN JIHADI EXTREMISME IN DE LEVANT

Erwin van Veen, Clingendael, 6 maart 2026

Deze notitie dient als bijdrage aan het ronde tafelgesprek met de buitenlandcommissie van de Tweede Kamer op woensdag 11 maart over recente ontwikkelingen in noordoost Syrië en het risico van jihadi extremisme in Syrië en de Levant.

De huidige situatie in noordoost Syrië

Tussen 5 en 11 januari 2026 namen Syrische militaire eenheden van de interim regering van president Al-Sha'ara twee wijken in Aleppo over van de Syrisch Koerdische YPG, en vervolgens het noordoosten van Syrië tussen 17 en 30 januari 2026, met uitzondering van het gebied rondom Kobane en een deel van Al-Hasaka. [Naast Afrin](#) zijn dit de vooroorlogse delen van Syrië met een Koerdische meerderheid. Naar schatting lag het dodenaantal van de recente gevechten tussen de hoge tientallen en lage honderden.

Het offensief kwam mede tot stand op basis van een groen licht van de VS en Turkije. De VS ambassadeur voor Turkije en gezant voor Syrië/Irak - Tom Barrack - had zich al eerder [voor Koerdische integratie uitgesproken](#). Daarnaast was de [steun van de Arabische stammen langs de Eufraat](#) een cruciale succesfactor. Het resultaat van het militaire offensief van Damascus was viervoudig:

- [Nieuwe afspraken tussen Damascus en Qamishli](#) die de Syrische Koerden een belangrijke rol geven in het lokaal bestuur en veiligheid, sociaal-culturele rechten toekennen, [integratie in het nationale leger](#) voorzien, alsook een rol in het landsbestuur en [herstel van burgerschap](#) voor eerder stateloos gemaakte Koerden.
- Naar schatting [200 strijders van de Islamitische Staat](#) ontsnapten uit door YPG beheerste gevangenissen tezamen met [ongeveer 15 tot 20.000 familieleden](#) van IS-strijders. Rond de [5.700 gevangenzittende IS-strijders](#) werden door Amerikaanse troepen overgeplaatst naar Irak.
- De Koerdische gemeenschap(en) in Syrië verkeren tussen afwachtendheid en vrees met het gevoel door de VS aan de kant gezet te zijn. [Het autonomieproject van de Syrisch Koerdische PYD/YPG is voorbij](#).
- Met uitzondering van het gebied rond Suwayda en de door Israël/Turkije bezette delen van Syrië, is het land territoriaal herenigd.

De Islamitische staat in Syrië en Irak

Tussen maart 2025 en februari 2026 ondernam IS in Irak 28 kleinschalige aanvallen in de hit-and-run categorie (vooral guerilla en IED) met 12 doden als gevolg. De groep is nog slechts een schaduw van zichzelf en de counterterrorisme campagne van de Iraakse strijdkrachten, Popular Mobilization Forces en Operation Inherent Resolve blijkt effectief. Daarnaast is er in de Sunni delen van Irak (Anbar, Nineveh, Salah el-Din) weinig tot geen steun meer voor IS, laat staan voor een wederopstanding van de groep. Dit komt door een mix van negatieve ervaringen van deze gemeenschappen met IS en de hoge mate van surveillance en controle vanuit Baghdad waaraan ze bloot staan.¹

¹ Op basis van vertrouwelijk Clingendael onderzoek en discussies voor de NAVO missie in Irak.

In Syrië ondernam IS in 2015 ongeveer [tussen de 100 en 200 aanvallen](#). Voornamelijk kleinschalig en/of met IED's, maar er waren ook een klein aantal significante incidenten zoals [de aanslag op een Grieks-orthodoxe kerk in Dweila \(Damascus\)](#). De groep is vooral actief in de Badia woestijn en maakte gebruik van verschillen tussen de zones van controle onder Damascus en de YPG. De [nauwe samenwerking tussen de interim-regering van President Al-Sha'ara en Amerikaanse troepen](#), steun voor Damascus van stammen in midden en oost-Syrië, en de reïntegratie van noordoost Syrië onder controle van Damascus beperken de vooruitzichten van de groep ondanks de paar dagen van relatieve chaos rond IS-gevangenkampen in het noordoosten.

De stand van jihadi extremisme in het Midden Oosten

Sinds 2011 hebben de belangrijkste jihadistische bewegingen in het Midden-Oosten drie crises doorgemaakt: een crisis van autoriteit, een crisis van ideologie en een crisis van cohesie. Ze vloeien voornamelijk voort uit de afname van centrale leiding en organisatorische capaciteit van al-Qaeda en IS. Netwerken van jihadistische groeperingen blijven actief in de bredere Sahel–Hoorn-Midden-Oosten-Afghanistan/Pakistan regio, maar ze zijn meer horizontaal verbonden dan verticaal aangestuurd. Bovendien is er meer ruimte voor jihadisten om religieuze doctrine aan te passen aan lokale context. Het schoolvoorbeeld is Hay'at Tahrir al-Sham waar fracties onder de pragmatische Al-Sha'ara op het moment het overwicht hebben.²

Op de 'achtergrond': wederopbouw in Syrië, Israël en de aanval op Iran

Ongeveer 90% van de bevolking van Syrië leeft onder de armoedegrens. Hoewel de interim regering van president Al-Sha'ara een voorzichtig positieve start heeft gemaakt (buitenlandse betrekkingen, algehele veiligheid, eerste herstel), hapert de economie en de snelheid van wederopbouw terwijl spanningen tussen diverse gemeenschappen aanzienlijk blijven. Deze context blijft gevoelig voor geweld en extremisme. Europese landen staan aan de zijlijn en richten zich op terugkeer, maar een stabiel Syrië vraagt om serieuze wederopbouw bijdragen.

De [Israëliisch/Amerikaanse aanval op Iran](#) produceert een oorlog met regionale impact die dreigt over te slaan naar Syrië (via Libanon, zuid-Beirut wordt inmiddels gebombardeerd en [een kleine 100,000 Libanezen zijn op de vlucht geslagen](#) naast [meer dan 1 miljoen eerder ontheemde Libanezen](#)) en Irak waar duizenden IS-strijders gevangen zitten. Samen met de vernietiging van Gaza, het vastlopen van President Trump zijn 'vredesplan' en versnelde Israëlische annexatie van de Westelijke Jordaanoever, is deze geregionaliseerde oorlog een factor van instabiliteit die op termijn nieuwe veiligheidsrisico met zich meebrengt en jihadi extremisme in de hand kan werken.

Tot besluit

Op korte termijn is de kans op een opleving van IS in Syrië gering en in Irak verwaarloosbaar. Er is nu nauwelijks een vruchtbare voedingsbodem voor zo'n ontwikkeling ondanks dat een toename van gewelddadige IS-activiteiten op korte termijn mogelijk is door de recente overname van noordoost Syrië door Damascus. Op de langere termijn creëren (1) de vernietiging van Gaza, (2) de Israëlische annexatie van de Palestijnse gebieden en (3) diens bezetting van Mt Hermon in Syrië, (4) de hoge mate van armoede in en trage herstel van Syrië en (5) de Israëlisch/Amerikaanse aanval op Iran met grote gevolgen voor Libanon - en mogelijk Irak - een omgeving waarin jihadi extremisme en andere vormen van geweld een opleving kunnen beleven.

² Clingendael, 'Jihadism in the Middle East: From hierarchical territorial control to local insurgency', *forthcoming*